HYGIENA OBEČNÁ A KOMUNÁLNÍ – ohlédnutí po 40 letech

Ke konci studií na Lékařské fakultě hygienické mne zaujala hygiena obecná a komunální jako obor nabízející pestrou náplň, úzkou návaznost na různé další technické i humanitní disciplíny a stálý kontakt s praktickým životem. Po téměř 40 letech praxe mohu konstatovat, že jsem se v této představě nemýlil a zvolení tohoto oboru nelituji.

Když bych měl tento obor v praktické náplni činnosti stručně charakterizovat, jako první mne napadá slovo „univerzální“, nebo lidově „děvče pro všechno“. Ale vůbec ne v nějakém pejorativním duchu.

Přes oddělení hygieny obecné a komunální procházejí územní plány, koncepce a strategie různých činností, dokumentace EIA a kupy stavebních projektů. Účastníme se jednání a kolaudací, poskytujeme konzultace projektantům a provozovatelům různých zařízení. Posuzujeme a schvalujeme provozní řády vodovodů, koupališť, ubytovacích zařízení, provozoven různých služeb v péči o tělo, provozů nakládajících s odpady. Provádíme státní zdravotní dozor. A kromě toho na „komunálce“ zpravidla také končí kauzy a záležitosti, ke kterým se nehlásí ostatní oddělení a zodpovídáme dotazy nebo stížnosti lidí na nejrůznější trable, které podle jejich názoru spadají do oblasti hygieny.

Celou náplní komunální hygieny prolíná zvažování možností přenosu infekčních onemocnění, hodnotíme nejrůznější hlukové expozice, při posuzování vlivů na veřejné zdraví v procesu EIA se setkáváme s pestrou škálou chemických látek emitovaných do ovzduší, v pitných vodách nacházíme látky, pro které nejsou stanoveny limity a i po tolika letech praxe se stále setkávám se situacemi, které vyžadují hluboké zamyšlení nebo případně zahloubání do odborné literatury, pokud se mám dobrat zdravotní podstaty věci a dospět k nějakému závěru. A právě to podle mého názoru dělá tento obor pestrým a zajímavým.

Méně pozitivní je, že v poslední době působíme na základě společenské objednávky i v některých oblastech, kde spíše jen látáme trhliny, vzniklé v jiných oblastech státní správy. Mám zde na mysli např. dohled nad dodržováním povinností daných stavebními předpisy u ubytoven pro osoby pobírajících příspěvky v hmotné nouzi, nebo současnou absurdní situaci zahlcení komunálních hygieniků stovkami projektů rodinných domků.

Pamatuji dobu, kdy jsme měli hygienický předpis na ubytovny, dohlíželi na dodržování základních požadavků stavební hygieny u obytných budov, schvalovali návrhy ochranných pásem vodních zdrojů a dohlíželi na jejich režim, zabývali se hygienou ovzduší včetně problematiky pachových látek.

V současné době mám pocit, že v péči nyní příslušných úřadů a orgánů se z této problematiky navzdory obsáhlému úřadování prvotní cíl a smysl ochrany zdraví nějak vytrácí. Příčinu vidím v tom, že i sebepečlivější úřední činnost státního dozoru jen na základě znalosti paragrafů, bez odborné erudice nezbytné k pochopení smyslu a cílů stanovených požadavků a jejich správné aplikace v konkrétních situacích, je cesta špatným směrem.

Určité tendence jít tímto směrem se však projevují i u nás. Místo v odborné literatuře často hledáme oporu pouze v paragrafech předpisů, utápíme se v rozličnosti jejich výkladů, v průkaznosti a nejistotách měření, stále více času zabírá procesní a administrativní náročnost dozorové činnosti. Opomíjíme nezastupitelnou úlohu hygienika jako odborného konzultanta a rádce a příliš si zvykáme pouze na pozici úředníka, jehož jediným nástrojem je papír a kulaté razítko.

Základem komunální hygieny je znalost působení životního prostředí na zdraví. Kromě vlivů zcela nových se i u dlouhodobě známých a desítky let studovaných faktorů prostředí objevují poznatky, významně měnící dosavadní pohled na jejich zdravotní význam. Jak na tyto situace reagovat a adekvátně chránit veřejné zdraví, z právních předpisů nevyčteme.

Měli bychom proto tendencím opouštět své odborné kořeny čelit a udržovat rozumný poměr mezi naplňováním úředních povinností a udržováním a doplňováním odborných znalostí jak v náplni metodického vedení, tak i každodenní praxi. Významnou úlohu jako tuzemský zdroj teoretických i praktických informací zde má i náš časopis Hygiena.

MUDr. Bobumil Havel
Odbor hygieny obecné a komunální
KHS Pardubického kraje